

Out of the Pulver and the Polished Lens

A.M. Klein (1909-1972)

I

The paunchy sons of Abraham
Spit on the maculate streets of Amsterdam,
Showing Spinoza, Baruch *alias* Benedict,
He and his God are under interdict.

Ah, what theology there is in spatting spittle,
And in anathema what sacred prose
Winnowing the fact from the suppose!
Indeed, what better than these two things can whittle
The scabrous heresies of Yahweh's foes,
Informing the breast where Satan gloats and crows
That saving it leave false doctrine, jot and tittle,
No vigilant thumb will leave its orthodox nose?
What better than ram's horn blown,
And candles blown out by maledictory breath,
Can bring the wanderer back to his very own,
The infidel back to his faith?

Nothing, unless it be that from the ghetto
A soldier of God advance to teach the creed,
Using as rod the irrefutable stiletto.

Uit het pulver en de gepolijste lens

Karel D'huyvetters (vertaling © 2013)

I

Abrahams nakomelingen met hun vette buiken
bespuwen Amsterdams besmeurde kasseien
om Spinoza, Baruch *alias* Benedict te beduiden:
hij en zijn God zijn voor altijd te mijden.

Wat al theologie schuilt in dat spattend speeksel
en in hun anathema wat al sacraal schrijven
dat zin en feiten puurt uit puur verzinsel!
Inderdaad, wat kan beter dan die twee verdrijven
scabreuze ketterijen van wie Jahweh bestrijden?
Bezweer de brave borst waarin Satan glundert en lacht:
als hij zijn valse leer, jota en tittel, niet veracht
een waakzame duim steeds een orthodoxe neus wacht.
Wat beter dan het loeien van de sjoufers
zwarte kaarsen gedoofd met adem van vervloekers
om de verdwaalde naar eigen volk te keren
de ongelovige de les te leren?

Niets. Tenzij uit het getto
Gods strijder treedt en een credo preekt
met als staf de onweerlegbare stiletto.

II

Uriel da Costa
Flightily ranted
Heresies one day,
Next day recanted.

Rabbi and bishop
Each vies to smuggle
Soul of da Costa
Out of its struggle.

Confessional hears his
Glib paternoster;
Synagogue sees his
Penitent posture.

What is the end of
This catechism?
Bullet brings dogma
That suffers no schism.

III

Malevolent scorpions befoul thy chambers,
O my heart; they scurry across its floor,
Leaving the slimy vestiges of doubt.

Banish memento of the vermin; let
No scripture on the wall affright you; no
Ghost of da Costa; no, nor any threat.
Ignore, O heart, even as didst ignore
The bribe of florins jingling in the purse.

II

Uriël da Costa
raaskalt wild van slag
ketter bij het opstaan
bekeerd de volgende dag.

Rabbijn en bisschop
wedijveren om de redding
van de ziel van da Costa
uit haar ontreddeing.

In de biechtstoel klinkt
zijn gluisperig Onzevader
in de synagoge verzinkt
boetvaardig de verrader.

Wat maakt een einde aan
dat catechisme?
Een kogel als dogma
eindigt alle schisma.

III

Kwaadwillige schorpioenen bevuilen de kamers
van mijn hart scharrelend over de vloer
laten ze hun slijmerige twijfelsporen achter.

Ik verban elke herinnering aan het ongedierte
de tekens aan de wand schrikken me niet af
de geest van da Costa noch een ander dreigement
ik negeer ze in mijn hart zoals ik ook negeerde
de verleiding van florijnen rinkelend in de beurs.

IV

Jehovah is factotum of the rabbis;
And Christ endures diurnal Calvary;
Polyglot God is exiled to the churches;
Synods tell God to be or not to be.

The Lord within his vacuum of heaven
Discourses his domestic policies,
With angels who break off their loud hosannas
To help him phrase infallible decrees.

Soul of Spinoza, Baruch Spinoza bids you
Forsake the god suspended in mid-air,
Seek you that other Law, and let Jehovah
Play his game of celestial solitaire.

V

Reducing providence to theorems, the horrible atheist
compiled such lore that proved, like proving two and two
make four, that in the crown of God we all are gems.
From glass and dust of glass he brought to light, out of the
pulver and the polished lens, the prism and the flying mote;
and hence the infinitesimal and infinite.

Is it a marvel, then, that he forsook the abracadabra of
the synagogue, and holding with timelessness a duologue,
deciphered a new scripture in the book? Is it a marvel that
he left old fraud for passion intellectual of God?

IV

Jehova is het factotum van de rabbijnen
Christus ondergaat zijn dagelijkse Calvarie
polyglotte God verbannen onder baldakijnen
synoden maken zijn bestaan tot larium.

De Heer in zijn hemels vacuüm
bemoeit zich met zijn eigen zaken
engelen die hun luide hosanna's staken
helpen hem onfeilbare decreten maken.

Ik Baruch Spinoza gebied mijn ziel Spinoza
een god af te zweren die in het ijle zweeft
vind nu die andere Wetten terwijl Jehova
in de hemel zijn spelletje solitaire speelt.

V

De horribele atheïst herleidde de voorzienigheid tot theorema's
en voerde met wijze woorden bewijzen aan die als tweemaal twee
vier zijn bewijzen dat aan Gods kroon wij allen kroonjuwelen zijn.
Uit glas en stof van glas bracht hij aan het licht, uit
het pulver en de gepolijste lens, prisma en vluchtig stof
en vandaar al wat onooglijk en wat oneindig is.

Is het dan verwonderlijk dat hij verzaakte aan het abracadabra
van de synagoge en koos voor dialogen gevoerd met het tijdloze
die in het boek een nieuwe schriftuur ontcijferden? Is het een wonder
dat hij een oude fraude verliet om de intellectuele passie voor God?

VI

Unto the crown of bone cry *Suzerain!*
 Do genuflect before the jewelled brain!
 Lavish the homage of the vassal; let
 The blood grow heady with strong epithet;
 O cirque of the Cabbalist! O proud skull!
 Of alchemy O crucible!
Sanctum sanctorum; grottoed hermitage
 Where sits the bearded sage!
 O golden bowl of Koheleth! and of fate
 O hourglass within the pate!
 Circling, O planet in the occiput!
 O Macrocosm, sinew-shut!

Yea, and having uttered this loud *Te Deum*
 Ye have been singularly dumb.

VII

I am weak before the wind; before the sun
 I faint; I lose my strength;
 I am utterly vanquished by a star;
 I go to my knees, at length

Before the song of a bird; before
 The breath of spring or fall
 I am lost; before these miracles
 I am nothing at all.

VI

Aanroep de kroon van been als Soeverein!
 buig de knie voor het juweel van het brein!
 overstelp het met hommages als zijn vazal
 verzin bloeddronken sterke epitheta vooral
 o keteldal van de Kabbalist! O trotse schedel!
 o smeltkroes van alchemie zo edel!
 Heilige der Heiligen; hermitagegrot
 waar de gebaarde wijze neder zat!
 O gouden bekken van Kohelet! Het lot
 als zandloper in de hersenpan gevat!
 O occipitaal wentelende planeet!
 O Macrokosmos met kracht omkleed!

Ja, en na het uitbraken van dit luide *Te Deum*
 ben je nog veel dwazer dan een maffe oen.

VII

Ik wijk voor de wind en bezwijk
 voor de zon; ik ben zo krachteloos
 een ster overweldigt me gelijk
 door de knieën ga ik hopeloos

lang voor het lied dat een vogel fluit
 in de lenteadem en de herfstgeur
 verlies ik mezelf; ik ga onderuit
 als ik deze mirakels bespeur.

VIII

Lord, accept my hallelujahs; look not askance at these my petty words; unto perfection a fragment makes its prayer.

For thou art the world, and I am part thereof; thou art the blossom and I its fluttering petal.

I behold thee in all things, and in all things: lo, it is myself; I look into the pupil of thine eye, it is my very countenance I see.

Thy glory fills the earth; it is the earth; the noise of the deep, the moving of many waters, is it not thy voice aloud, O Lord, aloud that all may hear?

The wind through the almond-trees spreads the fragrance of thy robes; the turtle-dove twittering utters diminutives of thy love; at the rising of the sun I behold thy countenance.

Yea, and in the crescent moon, thy little finger's finger-nail.

If I ascend up into heaven, thou art there; If I make my bed in hell, behold thou art there.

Thou art everywhere; a pillar to thy sanctuary is every blade of grass.

Wherefore I said to the wicked, Go to the ant, thou sluggard, seek thou an audience with God.

On the swift wings of a star, even on the numb legs of a snail, thou dost move, O Lord.

A babe in swaddling clothes laughs at the sunbeams on the door's lintel; the sucklings play with thee; with thee Kopernik holds communion through a lens.

I am thy son, O Lord, and brother to all that lives am I.

The flowers of the field, they are kith and kin to me; the lily my sister, the rose is my blood and flesh.

Even as the stars in the firmament move, so does my inward heart, and even as the moon draws the tides in the bay, so does it the blood in my veins.

For thou art the world, and I am part thereof;

Howbeit, even in dust I am resurrected; and even in decay I live again.

VIII

Heer, aanvaard mijn halleluja's; kijk niet misprijzend neer op deze povere woorden van mij; dit is het gebed van een fragment tot het volmaakte geheel.

Want Gij zijt de wereld, en ik ben een deel daarvan; Gij zijt de bloesem en ik zijn dwarrelend bloemblaadje.

Ik aanschouw U in alle dingen, en kijk, in alle dingen zie ik mijzelf; ik kijk in de pupil van Uw oog en het zijn voorwaar mijn eigen omtrekken die ik ontwaar.

Uw glorie vervult de aarde; zij is de aarde; het geluid van de diepte, het bewegen van het water alom, is dat niet Uw luide stem, Heer, luid opdat iedereen het horen zou?

De wind in de amandelbomen verspreidt de zoete geur van Uw gewaad; de tortelduif vertolkt koerend diminutieven van Uw liefde;

bij het opgaan van de zon aanschouw ik Uw majesteit.

Waarlijk, en in de wassende maan de nagel van uw pinkvinger.

Als ik ten hemel opstijg, dan zijt Gij daar;

als ik mij te slapen leg in de hel, zie, dan zijt Gij daar.

Overal zijt Gij en elke grashalm is een zuil van Uw heiligdom.

Daarom zeg ik tot de boze: wend je tot de mier, luiaard die je bent en vraag je bij God een audiëntie aan.

Gij beweegt, o Heer, op de snelle vleugels van de ster, en op de lome benen van de slak evenzeer.

Een kind in doeken gewikkeld lacht naar de zonnestralen

op de latei van de deur; zuigelingen spelen met U;

met U verenigt zich Copernicus door een lens.

Ik ben uw zoon, o Heer, een broer ben ik van al wat leeft.

De bloemen des velds zijn van mijn soort en stam;

de lelie is mijn zuster, de roos mijn vlees en bloed.

Zoals de sterren bewegen aan het firmament daar boven, zo ook mijn hart in mijn binnenste,

en zoals de maan de getijden trekt in de baai,

zo stuwt ze ook het bloed in mijn aderen.

Want Gij zijt de wereld, en ik ben een deel daarvan;

En desondanks word ik zelfs uit het stof weer opgewekt;

en zelfs in verval leef ik weer.

IX

Think of Spinoza, then, not as you think
Of Shabbathai Zvi who for a time of life
Took to himself the Torah for a wife,
And underneath the silken canopy
Made public: Thou art hallowed unto me.

Think of Spinoza, rather, plucking tulips
Within the garden of Mynheer, forgetting
Dutchmen and Rabbins, and consumptive fretting,
Plucking his tulips in the Holland sun,
Remembering the thought of the Adored,
Spinoza, gathering flowers for the One,
The ever-unwedded lover of the Lord.

IX

Denk dan niet aan Spinoza als aan
Sjabtaj Tzwi even levend in de waan
de Thora was zijn gade van nu af aan
en van onder het baldakijn van zijde
verkondigde: gij zijt mijn toegewijde.

Denk veeleer aan Spinoza die tulpen plukt
in de binnenhof van Mijnheer en onbedrukt
door Hollanders, Rabbijnen en zijn schor gekuch
onder de zon van Holland zich tulpen plukt
denkend aan de gedachte van het Volmaakte
bloemen voor de Ene vergaarde Baruch
minnaar Gods die Hem nooit de zijne maakte.